

Expedice Morasakar

Madagaskar
sever a jih

Expedice Morasakar

aneb

Madagaskar 2012

Nejprve k vysvětlení pojmu Morasakar [murasakar]. Název ostrova je Madagaskar, ale během zjišťování informací o Madagaskaru a čtení knihy od Vladimíra Lemberka Madagaskar - Osmý světadíl, kdy v jedné kapitole je psáno o pijavicích (průvodce Bradt je ještě lepší s historkou o pijavici v oku), Evča utrousila, že to bude masakar, a máme na světě slovo Masakar. Během pobytu na ostrově zjišťujeme, že zde je vše třeba dělat mora-mora [mura-mura] neboli pomalu-pomalou. A název expedice Morasakar je na světě... A proč sem? Protože v bytě máme mnoho sbírkových rostlin z tohoto krásného ostrova...

1. 10. 2012 - Pondělí

To jsme ještě v Třebíči, Evča jde do práce, já ještě nakupuji poslední věci ve městě, než pro ni na 11:30 jedu. Oběd, rychlé dobalení a 13:12 jede bus do Prahy. Metro z Florence na Můstek, pak na Dejvickou a už nás 119 veze na letiště. Krátká procházka z T1 na T2, odbavení, průchod celní kontrolou a dlouhé čekání na let do Paříže. To trávíme částečně i v pěkné odpočinkové zóně s pivkem za nekřesťanskou cenu. Let má nakonec ještě 40 minut sekeru, takže přistáváme někdy po 23. hodině, vyzvedáváme batohy a pokoušíme se spát ve stánku na dobíjení telefonů, kde je zapnutá televize. Já jsem byl se spaním úspěšnější než Evča.

2. 10. 2012 - Úterý

Již před 5:00 se suneme k záchodům, kde si opláchneme obličej a vyčistíme zuby, a pak následuje dlouhá cesta k terminálu 2C, kde je již malá fronta. Hladké odbavení, průchod pasovkou a další čekání. Máme problém sehnat něco ke snídani, vše je zavřeno až asi do 6:30, kdy otvírá jedno občerstvení, kde kupujeme až moc čokoládové muffiny a vodu a snídáme. Máme výhled na náš Airbus A340-300, což už je celkem velké letadlo, a dobíjíme telefony. V 7:35 je odlet. Máme sedadla u záchodů, ale nakonec to je OK. Evča sedí u okna a informuje mě o výhledech - Korsika, Sicílie, pobřeží Libye, Libyjská poušť (přes ni trvala cesta asi 3 hodiny), savany, jezera, Kilimandžáro, a pak už je tma. Dostáváme snídani i vydatný výborný oběd, pivo, víno i džus nebo vodu - je o nás dobře postaráno. Já jsem ve spaní opět úspěšnější než Evča, která nemá ráda vzlétávání a přistávání, stejně tak drobné turbulence. Přistání v 19:23 je už za tmy. Zbytečně stojíme frontu na víza, ale naše batohy jedou stejně mezi posledními, tak to je jedno. Ve směnárně Socimad měníme každý 300 Euro kurzem 1 EUR = 2 800 MGA, Ariary (1 Kč = asi 112 Ariary). Usmlouvané, ale přesto příšerně předražené taxi nás veze za 15 000 Ar do hotelu Ivato vzdáleného asi 1 300 m. Za 55 000 Ar/pokoj se ubytováváme. Žádné problémy, lidi jsou příjemní, hotýlek je v pohodě, jen postel se nakonec ukazuje lehce proležená. Evče vytekla v batohu repelent, takže musíme všechny postižené věci omýt a otřít. Před spaním si dáváme sprchu a zabíjíme první tři komáry. Evča jde pro spirálu proti komárům, kterou v hotelu nabízejí, bo moskytka zde není. Cestou bere z krabičky na chodbě protektor jako suvenýr... Je asi 21:30 a jdeme spát, ale ještě chvíli nemůžeme usnout. (David)

3. 10. 2012 - Středa

Vstáváme v 5:00, abychom stihli let v 7:35 do Antsiranany (Diego Suarez). Na letiště jdeme pěšky a cestou potkáváme prvního zebu. Po embarquement si jdeme koupit pain au chocolat a ještě nějaký pain s pudíngem a rozinkami. Let má trochu zpoždění, ale to už nám je dnes jedno. Nakonec ještě mezipřistáváme v Sambavě, takže si vzlety a přistávání náležitě „užíváme“. Zvlášť když fouká vítr tak jako v Antsirananě. Kolem 11:00 nám místní zaměstnanci ručně přistrkují k letadlu schůdky a my scházíme dolů, bereme batohy a vydáváme se do jámy lvové - ven

z příletové „haly“ mezi nespočet taxikářů. V průvodci jsme se dočetli, že máme jít k hlavní silnici a jet taxi-brousserem. Vydáváme se tedy pryč, ale nakonec stejně podléháme jednomu neúnavnému taxikáři, jelikož na hlavní silnici nic jako zastávku nevidíme a otázat se místních a rozumět jejich odpovědi se nám nedaří. Taxikář nás tedy dovezl až do námi vybraného hotelu „Petite paradise“ s moc pěknou zahrádkou s posezením. Dostáváme welcome drink (asi kokosový džus?), na pokoji je moskytka a pokoj je pěkný. Vyrážíme do města, ale po chvíli se vracíme pro krém na opalování. Ač tu teprve začíná „jaro“, sluníčko už má pěknou sílu a silný vítr dokáže dost oklamat. Narážíme na tržiště a koukáme, co vše se zde dá za vysokých teplot prodávat – jsme prostě daleko za hranicemi EU. Je kolem 14:00 a ulice jsou prázdné. Zkoumáme místní „pamětihodnosti“ – koloniální Hotel De La Marine rozervaný cyklónem, mešitu, dům jakéhosi Inda, ... Oběd si dáváme v restauraci „Melville“. Dost snobárna na místní poměry, ale krásný výhled na moře (zátoku), dobré jídlo (tradiční polévku se zebu či kuřecím masem romazavs) za 12 000 Ar (cca 120 Kč). Konečně ochutnáváme též místní pivo Three Horses Beer (THB). Na vyhlídce, kde má pomník pan Joffre, okukujeme a očucháváme stromy a stromky s kaudexy a jdeme zpět do hotelu. Cestou chceme nakoupit pivo, vodu a benzin. Nejdříve mi však kupujeme plátěný klobouk made in Madagascar. Ulice ožily a všude je plno lidí. Na „chodnících“ se objevily provizorní stánky nabízející jakési různé smažené pochutiny. Benzin se nám koupit nedaří, jelikož na pumpě vypadla elektrika. Zato víme, odkud jede zítra taxi-brousser do Joffreville, a že jede v 7:00. Tak uvidíme. Kupujeme vodu, pivo Castel a na trhu doháníme prodavače baget – jiné pečivo jsme zatím nikde neobjevili, v supermarketu měli jen suchary a american bread – tousťák. Začíná více foukat, tak prcháme do hotelu. Po sedmé jde ještě David znovu na pumpu, jelikož potřebujeme benzin na vaření. Vrací se však místo se Super 95 s THB pivem, které je lepší než Castel. Usínáme po 21:00. (Evča)

4. 10. 2012 – Čtvrtek

Budíček si posouváme až na 5:32, balíme se a po 6:00 jdeme na snídani – 2 bagety, 3 druhy marmoši, včetně tamarindové, máslo, med, džus (asi kokosové mléko a něco dál) a čaj či kafe. Platíme útratu 60 000 Ar za cimru a 2× 8 000 Ar za snídani a jdeme koupit benzin. Včerejší benzínka stále benzin, který potřebujeme, nemá, ale posílá nás ke konkurenci, kam chvíli bloudíme, pak přemlouváme rukama nohama obsluhu a nakonec tankujeme za cenu 2 730 Ar/l. Další problém nastává na zastávce taxi-brousserů, kde nás nikdo nechce vzít do Joffreville přímo, a nabízí nám taxi za 40 000 Ar. Nakonec se ukazuje Malgaš ze včera a daří se nám s ním dohodnout odvoz za 15 000 Ar, dokonce tu už máme i řidiče. Po půl hodině tedy nahazujeme batohy a vyrážíme k našemu „autu“ – starý pick-up, který kdysi býval Peugeot či Citroën, a na korbě už je kojící matka a nějaká drobotina. Cestu platíme dopředu (asi abychom pak nechtěli smlouvat, až uvidíme platit domorodce cca 500 Ar) a k autu již přistupují čtyři borci, aby nás roztlačili a auto nastartovalo. Jeden z nich se stává závozníkem a během cesty pomáhá nakládat i skládat dopravovaná zavazadla, či při zastavení podkládá kola špalkem, bo ruční brzdy nic moc. Cesta ubíhá celkem rychle, pořád je na co se dívat, spolucestující se mění a krajina též. Míjíme letiště, a když se v Anatanamitaraně odpojujeme z RN6 (RN = Route Nationale), začínáme stoupat a otvírá se i zpětný pohled na zátoku u Antsiranany či pohledy na nuzná obydlí zdejších obyvatel tvořená převážně z vlnitého plechu. Asi po hodině jízdy jsme v 10:30 v Joffreville, dostáváme batohy ze střechy, vzniká rozruch kolem naší přítomnosti, radíme se a po odjezdu auta dál dopředu ho pěšky následujeme. Prašná cesta dál stoupá a my se začínáme pomalu potit. Hlad se plíží, tak kupujeme pět banánů za 200 Ar (Evča pak jeden večer zašlápla, ale přežil to) – o co jsou menší, o to jsou chutnější. Potkáváme zebu, děti hrající si s obručí či „autíčkem“ z PET víček, auta 4×4 aj. Po asi 3,5 km jsme u brány parku Montagne d’Ambre, což je horský deštný prales. Náš plán projít až do NP Ankarana padá, cesta je prý neprůchodná, výstup na vrchol padá taky díky ceně 120 000 Ar, takže nakonec volíme dvoudenní pobyt se základnou v kempu Station de Rousettes, která je asi 3 km daleko v nadmořské výšce okolo 1 070 m n.m. Náš průvodce Fanana není ve francouzštině nejlepší, ale asi to tak je lepší, s Evčou si docela povídají.

Cestou do tábora míváme mimo jiné i Čechy ze včera, kteří zde jsou autem. Aut zde potkáváme plno (skoro vše francouzští důchodci), též mohutné araukárie (asi 30 m vysoké) uměle vysazené. Totéž platí o borovém háji, kde je kemp, včetně budovy, kde si lze nechat uvařit i teplý oběd. My tu necháváme batohy a nalehko vyrážíme kousek k vodopádu Cascade Sacré, kam lidé z okolí nosí dary duchovi „Tromba“. Pěkný malý vodopádek, ale už se vracíme kousek zpět a odbočujeme k jezeru Maharasika (Lac Petite), což je původně sopečný kráter. Cestou potkáváme jakousi mnohonožku, která se v případě nebezpečí stočí do kuličky a odkutálí se, rostliny rodu Pandanus, Draceana, palmy, liány či keř Lantana camara (listy se používají na čaj proti hypertenzi, listy se v ruce roztírají proti komárům). Též se nám otvírají příležitostně výhledy na vrcholky stromů. Na hraně kráteru Fanana sbírá z větve chameleona „růžkatého“ (Calumma boettgeri) a již sestupujeme pomalu k jezeru. Máme však ještě jednu zastávku, kdy pozorujeme naše první lemury (lemur korunkatý, Eulemur coronatus), kteří pobíhají vysoko ve větvích stromů. Jezero je pěkné, prý odsud berou pitnou vodu pro Antsirananu, dáváme sůš a vracíme se do tábora. Zde nám Fanana ukazuje galidii proužkovanou (Galidia elegans), kterou zde krmí zbytky rýže, a uroplata (Uroplatus fimbriatus). Najít ho na větvi, když spí, je vážně fuška. Pro dnešek se s námi Fanana loučí a zdá se, že dnes tu přespáváme jako jediní cizinci, pak už jen strážce kempu s pomocníkem. Stavíme stan, jdeme k vodopádu Cascade Sacré se stativem a začínáme vařit. Jelikož se jedná o první použití nového benzinového vařiče, je to ze začátku veselé, ale nakonec se daří a večeříme teplé jídlo. Okolní prales ožívá všemi zvuky, než ho přehluší diesel agregát. Už je tma a uroplatus se probudil, tak ho jdeme fotit ze všech stran a vyrážíme opět k vodopádu. Evča vidí očička, která patřila možná myšimu lemurovi, já pak nacházím žábu a krásného motýla. Nejvíc života potkáváme v potoce – žáby, ryby, pavouka, kraba, hmyz... Cestou do kempu v dálce svítí asi lemuří očka, jsou však daleko. Kus pod kempem nacházíme dalšího uroplata a na louce i stan, takže zde nejsme sami. Jdeme psát deník, číst průvodce, kouknout na francouzštinu a ve 21:00 jdeme na další výlet. Generátor už mlčí. Pěkně fouká – varatraza se tento silný vítr nazývá. Lov byl však neúspěšný a jdeme spát. (David)

5. 10. 2012 - Pátek

Fanana má přijít v 7:00, tak vstáváme v 5:28, už je dávno světlo. První zvíře dnešního dne je Animaux betulaceae, za pár hodin 30 let staré. Balíme stan, začíná ale malinko mrholit, a tak se přesouváme do „restaurace“. Chvilku po sedmé opravdu vyrážíme ze Station de Rousettes ke Cascade Antankarana. Dále jdeme po Voie de Milles Arbres. Je to krásná cesta, divočejší, ale bohužel nepotkáváme krom ptáků, které jen slyšíme, ani jedno zvíře. Pokračujeme po Grande Cascade Trail, kde konečně vidíme aspoň dalšího uroplata, cca 30 cm dlouhý kokon komety (Argema mittrei) a malého gekonka. Docházíme ke Cascade d'Antomboka (Grande Cascade). Zde nám Fanana sděluje, že je třeba zaplatit dalších 30 000 Ar za to, že nás dovede k baobabům Adansonia perrieri. Je to prý náročná a nebezpečná cesta. Usmlouváme cenu na 20 tisíc. Nakonec však vypadá zajímavě jen strmý začátek, dál už je to klasika. Asi po hodině docházíme na místo. Jsou zde 2 baobaby cca 200 let staré, utopené v lese. Mají zrovna období sucha a plody uzrají až tak za měsíc za dva. Škoda, prý jsou moc dobré. Zpět se vracíme po Piste principale, ale ta je bohužel určená pro auta, takže ze zvířat nic moc nevidíme. Fanana nás nechává dojít si pro batohy samotné a tak si samozřejmě nenecháváme ujít místní zkratky - první nás však vyvede jen nad první zatáčku „silnice“ a druhá nás přivádí na cestu k jezeru, kde jsme byli včera. V kempu si dáváme oběd – ztvrdlou bagetu a sýr (obě smrdící benzínem), platíme 2 000 Ar za stan a s batohy jdeme zpět ke vchodu do parku. Pobyt nás vyšel na 158 000 Ar. Zde nás opět odchytává Fanana, že prý už je pozdě a do Ankarany už se nedostaneme. Přijímáme jeho nabídku, že nám dohodí hotel v Joffreville a jdeme s ním dolů do města do hotelu Relais de la Montagne d'Ambre. Díky jeho doprovodu vidíme chameleona Furcifer pardalis, který je ve větvích keře u cesty. Majitel hotelu je kupodivu stejný jako majitel zadního kempu, kde jsme strávili noc... Hotel vypadá jako bývalý kostel, je pěkný, s pěknou zahradou. V jednom z altánků na zahradě si dáváme pivo, fotíme kytky a bungalov na stromu liči, drbeme, a pak odháníme

místní neodbytné psi a psice. V bungalovu spí francouzský pár a paní tu chodí v lodičkách s kytičkou. Jsme tu prostě zas – i tady – socky. Hotel stojí 30 000 Ar/pokoj pro dva se společnou sprchou nebo 60 tisíc bungalov pro dva. Majitelka umí anglicky, tak se konečně trochu lépe domlouváme. Před večeří nás odchytila Rija (rijagina@gmail.com) – národní guide pro celý Madagaskar a vzala s sebou 3 local guidy, že prý nám pomůže naplánovat cestu a oni se budou koukat a učit. Spíš jsem si připadala jak pokusnej králík, ale což. K večeři nám paní domácí dala misao – kupa rýže (cca pro 4 osoby) se zebu masem s mrkví, bramborami a fazolkami. David měl špagety se zeleninou, kuřetem a krevetami, kterých ovšem moc nenašel. Náš „rodinný doktor Uhlíř“ doporučil, abych vysadila antimalarikum Malarone, páč mám vyrážku (moc beďarů) na celých zádech, takže budu muset jenom hodně repelentovat, což mi klidu moc nepřidává. Děje se to výjimečně, ale jsem na Malarone asi alergická. Spolubydlící z haly na nás prská, když ji David zvedl, aby mi ukázal, že má krunýř i na bříšku. (Evča)

6. 10. 2012 – Sobota

Vstáváme ještě za tmy ve 4:30 a za svítání jsme sbalení a suneme se na domluvenou snídani. Jsme prý však moc rychlí a snídaně je až po 7. hodině, takže mezičas trávíme bloumáním po zahradě a sezením u stolu. Po snídani sestávající z čaje, kondenzovaného mléka, másla, medu, marmoši, rýžových palačinek, opečené bagety a džusu z papájí, platíme za všechny služby 72 000 Ar a vyrážíme sehnat taxi-brousse zpět na RN6. Začátek vypadá beznadějně, ale po asi 15 minutách máme úspěch a za další ¼ hodiny vyrážíme za 10 000 Ar. Cesta probíhá podobně jako minule, lidi vystupují a nastupují včetně kojících žen, až nás ve finále jede 17 lidí + 2 kojené děti v prostoru asi 1,5 × 2 m + lidi držící se zvenku. V Anatanamitaraně na křižovatce s RN6 je obrovský trh, my vystupujeme asi po hodině jízdy, dostáváme batohy ze střechy a už se nás ujímá borec, kam prý jedeme. Slibujeme nám cenu 20 000 Ar do Ankarany a za 10 minut nám zastavuje poloprázdný VW Transporter. Cena sedí a my nasedáme na asi 70km cestu do Mahamasiny, kde je vstup do parku. Během této tříhodinové cesty máme možnost sledovat měnící se krajinu. Konečně vidíme pravé malgašské příbytky, které vypadají skoro jako slum – přírodní materiál se střídá s plechem a zděné domy jsou až v Anivoranu du Nord. Cestou potkáváme první rýžová pole i pachypodia nebo palmy, u stánků lze zakoupit různé občerstvení, ale toto vše si zatím necháváme na později. Krásné jsou i výhledy na pohoří s nejmohutnějším vrcholem Montagne d’Ambre (1 475 m n.m.). Když míváme ceduli Zvláštní rezervace Ankarana, ptá se řidič, zda chceme vystoupit. Říkáme že ne, že chceme až do Mahamasiny. Nakonec se to ukazuje jako dalších asi 15 km jízdy v nemilosrdném žáru slunce. Jsme rádi, že to nejdeme pěšky a kolem 12:00 vystupujeme asi 200 m od vstupu do parku, který je suchým opadavým pralesem. Hned se nás ujímá jedna průvodkyně, ale během diskuze nad mapou, kdy zjišťuje naše plány dvojího přespání v parku, se nás zbavuje a dostáváme přiděleného průvodce jménem Pinda. Prý mluví anglicky, ale po pár metrech do kempu Camp de Princes zjišťujeme, že to nebude zcela pravda, vládne spíš francouzštinou a italštinou (Italové jsou třetí nejčastější návštěvníci zdejších parků!). No nevadí, zase se s tím nějak porveme. Kemp je asi 2,5 km od vstupu, stavíme vnitřní stan, fotíme lemury korunkaté (*Eulemur coronatus*), které jsou za chvíli až v našem přístřešku, obědváme půlku bagety se sýrem a nalehko vyrážíme k jeskyni netopýrů. Po překročení předělu mezi sopečnou a vápencovou částí, kousek od krásné rostliny *Cyphostemma macrocarpa*, potkáváme průvodce, který zde byl v roce 2007 s Petrem Pavelkou. O kousek dál pozorujeme ve větvích stromů hnědé lemury Sanfordovy (*Eulemur sanfordi*), ale to již scházíme po schodech ke vstupu do jedné z jeskyní. Vchod je majestátný a z pravé jeskyně se ozývá vrískot stovek či tisícovek netopýrů (mimo jiné *Eidolon dupreanum*). Jdeme pouze kus dovnitř, protože terén není nejlepší a dole teče potok, kam bychom mohli zahučet. I tak to stačí na pozorování netopýrů a při výstupu potkáváme na stěně i štíra (*Grosphus* sp.) a pavouka (*Viridasius* cf. *fasciatus*). Pak jdeme do levé jeskyně, která je prý menší, ale o to dál jdeme. Fadi v této jeskyni je zákaz vstupu menstruuujících žen. Přidává se k nám dvojice Francouzů, jejichž průvodce je v angličtině trochu zběhlejší. Netopýrů tu je opět

hodně, smrdí to tu jejich trusem a světlo našich lamp se jim moc nelíbí. Jeskyně však pokračují dál a my můžeme obdivovat zdejší bohatou krasovou výzdobu – není to však jako u nás, krápníky jsou již suché a zaprášené, žádná voda zde není. Po návštěvě jeskyní jdeme na vyhlídku na škrapy (Tsingy Meva) a cestou míváme *Adenia lapiazicola*. V dálce je vidět i Montagne d'Ambre a přímo zde roste *Euphorbia pachypodioides*. Při sestupu míváme žlutě kvetoucí meduňku (*Melissa* sp.) a o kus dál velice zajímavé nymfy *Phromnia rosea*. V kempu se s Pindou loučíme a vyrážíme zpět do vesnice pro vodu a na pivo. Nakonec nás dobíhá, má co dělat, aby nám stačil, a vede nás ke známým. Jedno pivo si dáváme hned ve společnosti Francouzů z jeskyně, druhé a tři vody bereme do kempu. Zde je anglický pár se 3 průvodci (kuchař, místní a národní). Při vaření opět vzbuzujeme velký zájem nejen benzinovým vařičem a družně se bavíme. Pak už se jen připravíme ke spánku, dopíšu deník a spát jdu, když už je Evča ve stanu a má zhasnuto. Je něco po 21:00 a díky změně nadmořské výšky z 1 000 m n. m. na 140 m n. m. je stále teplo... (David)

7. 10. 2012 – Neděle

Odchod do Campement d'Amposatelo máme smluven na 6:30, vstáváme proto již v 5:00. V noci jsme se krásně vyspali, jen občas nás probudily nějaké zvuky. Nakonec jsme se rozhodli nechat pár věcí ve vstupní kanceláři Park entrance (East). Posíláme to tam po Anglánech, respektive jejich kuchaři, který jediný byl před naším odchodem vzhůru. Po několika stech metrech obdivujeme první baobaby *Adansonia madagascariensis*. Obdivujeme plody a jeden samozřejmě bereme do batohu. První zastávka je Porte des Rivières – propast, kam se ztrácí dvě řeky a kde jsou další krásné *Adansonia madagascariensis*. Další odbočka z „hlavní cesty“ vede přes Tourelles de Tsingy. Zatím asi nejhezčí část Madagaskaru, kterou jsme doposud viděli. Přímo z tsingy zde rostou *Euphorbia* sp., *Adenia lapiazicola*, *Pachypodium decaryi* či *P. rutenbergianum*, *Commiphora* sp., dokonce i jeden baobab *Adansonia perrieri* aj. Potkáváme turisty, kteří se rozhodli dojet k Lac Vert na kole – asi docela zážitek na místních kolech přes kořeny a nahoru a dolů z prudkých kopců. Dále zahýbáme na Tsingy Rary – nádherně zvětralé vápencové sedimenty (škrapy). Na okrajích jsou vidět i černé čediče (toto souvisí s geografickým vývojem, kdy se Madagaskar odštěpil od Afriky a později od Indie). Kolem poledne jsme po průchodu teplotním „peklem“ plným rostlin *Euphorbia ankarensis* a *E. neohumbertii* v kempu, před nímž potkáváme velkou tlupu lemurů. Jsme tu jediní a asi tu dnes i jediní zůstaneme. Od Frantíků, které jsme potkali včera v jeskyni, se dozvídáme, že k jezeru to je cca půl hodiny po stejně rozpáleném úseku jako poslední stovky metrů před kempem. Prý se jdou večer podívat na box, a pak je ve „městě“ (Mahamasina) disko a party. Stavíme tropiko (stavět celý stan je v Ankaraně blbost), převarujeme vodu z potoka, kterou před tím ještě filtrujeme přes kapesník, a dáváme si knäckebrödt s kousíčkem sýra, česnekem a cibulí. Ve dvě se Pinda budí, dává si něco do žaludku a vyrážíme k Lac Vert a Petit Tsingy. Cestou potkáváme celkem dost rostlin, které začínají kvést či házet první lístečky. Lac Vert je opravdu bomba – hluboká propast v „pralese tsing“, na dně smaragdově zelené jezero a v rohu vstup do jeskyně, kde prý žijí krokodýli. Pinda tam byl s tačkou a vědci, ale krokodýly neviděli. Jeho otec též pracuje v Ankaraně, maminka je prý doktorka, jsou z Diega Suarez, má tři bratry, jeden nás vpouštěl do parku, a studoval v Taně. Dále zjišťuji, že horské kolo stojí okolo dvou zebu, kdy jeden zebu je zhruba jeden milion MGA. Na víc informací však jeho angličtina a moje francouzština nestačí. Cestou zpět opět potkáváme velkou skupinku lemurů korunkatých (*Eulemur coronatus*), která si pochutnává na plodech tamarindu (*Tamarindus indica*). Opět vaříme čaj, myjeme si aspoň nohy v potoce, pozorujeme žáby a jdeme vařit večeri. U potoka opět něco nahoře ve větvích šustí – lemuři jakoby nás sledovali a šli za námi cestou od jezera. Našli si nás u potoka, za chvíli za námi přišli i do „kempu“ a koukají, jak vaříme polévku. Pinda je zavřený ve stanu, má puštěné rádio a do toho si nahlas zpívá. Kemp nevypadá moc používaně, pár míst na stan je již zarostlých, používaná vypadají tak maximálně dvě. Kolem šesté začínají lemuři vriskat tak jako vždy, večeríme a

lemuři sedí okolo nás na stromech, piští, mňoukají, chrochtají. Zatím to tu hodnotíme jako opravdu nejlepší kemp hodný doporučení. (Evča)

8. 10. 2012 - Pondělí

Ve 2:00 ráno máme poplach, z nebe padá voda, rychle na stan dáváme tropiko a deštík ustává. Planý poplach, ale tropiko necháváme. Budík zvoní v 5:00, je světlo a Pinda již zpívá s rádiem. Pití převarené vody z potoka se na nás nijak nepodepsalo, takže snídáme, balíme a po 6:30 vyrážíme na cestu zpět. Úsek, kde jsme včera plivali krev, je dnes v pohodě, bo slunce je lehce pod mrakem a je brzo ráno. Cestu známe a prvních cca 6 km je rychlých, pak odbočujeme na Tsingy Benavony, kde jsou opět krásné výhledy na tsingy, po kterých i tak trochu jdeme. Z rostlin tu jsou dracény, pandany, pachypodia (některá kvetou), pryšce, ebenový keř aj., ale mne nejvíc zajímají krásně žlutě kvetoucí Uncarina ankaranensis. Daří se mi najít i její plody, které si úspěšně píchám do prstů díky háčkům, ač o nich vím. Přecházíme i visutý most, za kterým Pinda zastavuje a asi to chce otočit, nicméně my pokračujeme dál a Evča vidí i galidie proužkované, než nás Pinda dožene a vracíme se. Správně bychom však měli jít ještě dál, protože toto není celý okruh, který pokračuje snad i do jeskyně. Cestou zpět již potkáváme více lidí včetně Němců, kteří s mostem bojují. Slunko se do nás opírá a pryč je těch pár kapek, co na nás na začátku spadlo. Rádi se schováme zpět do opadavého pralesa, kde je trocha stínu, a potkáváme další houfy turistů, ale i posvátného ibise (*Lophotibis cristata*) či chameleona. Opět míváme baobaby, přecházíme vyschlou řeku Ampondrabe, pak se do nás na savaně opírá slunko, míváme trosky budov, nezralá manga, odkvetlá liči, „jackfruit“ (*Artocarpus heterophyllus*) a už jsme zpět v kanceláři. Vyzvedáváme zavazadla poslaná po kuchařovi, přendáváme je do batohů, loučíme se s Pindou a v mapě si ověřujeme, že nás nevzal zcela všude, kam měl, ač jsme zaplatili 207 000 Ar. S batohy jdeme na pifko, kde jsme byli v sobotu, ale dnes za něj chtějí 4 000 Ar, takže dostávají jen 3 000 Ar, což je reálná cena, a neprotestují. Posilnění jdeme na zastávku taxi-brousserů, obědváme knäckebrotty se zbytkem sýra, česnekem a cibulí. Míjí nás asi šest taxi-brousserů, než se nám daří po půl hodině nastoupit. Nic se neděje, náš řidič se řítí jak ďas (celkový průměr do Antsiranany měl 35 km/hod.), takže všechny předjíždíme. Přestávka je v Anivoranu du Nord, kde na tržišti kupujeme dva smažené banány a jeden batát za 300 Ar. Když nás staví policajt, tak jen aby zkontroloval uchycení nákladu na střeše, počet cestujících ho nezajímá. Po 2,5 hodinách vystupujeme na zastávce jih a pouštíme se do hledání levnějších hotelů (mid range → budget) dle průvodce Bradt, jinak budeme brzo bez peněz. Jsme v muslimské části, je zde několik mešit. První hotel Mada nenacházíme, zkusíme tedy Nosy Be, ale nemají moskytku, takže nakonec bereme Suffren hotel za 20 000 Ar/pokoj/noc pouze se studenou vodou. Vyrážíme rychle do kanceláře Air Madagascar, ale mají zavřeno, takže aspoň na ulici večeříme hromadu rýže, batát, kouličku z mletého masa, něčí játro, banán a pivo celkem za 3 800 Ar. Jídlo super a cena též. Zpět k hotelu kupujeme na marketu nějaká manga a "coeur de boeuf" (plod *Annona hayesii*). Na pokoji si „myjeme“ hadry i sebe, zabíjíme dva šváby a dáváme si ovoce. Mango je výtečné, v ČR zakoupené se s ním nemůže rovnat, "coeur de boeuf" je sladké a moučnaté, nic moc. Pořád nevíme, kam budeme zítra pokračovat, vypínám ventilátor a po 21:00 usínáme. (David)

9. 10. 2012 - Úterý

Noc byla celkem neklidná. Hotel se nachází na začátku tržiště, takže se tu do pozdního večera obchodovalo, asi ve 4:00 začal halekat muezzin a kolem 5:00 už tržiště zase začínalo ožívat. Večer jsme v koupelně potkali šváby, jinak byl pokoj v úrovni „budget“ OK. Ráno jsme měli budíček na 6:00, pomalu jsme vstali a zamířili někam do ulic koupit snídani. Na trhu jsme koupili banány, v boulangerii dva kokosové muffiny – asi z kokomléka. Na ulici jsme pak neodolali smaženému koblížku z rýžové mouky a půlce smaženého banánu v těstíčku. Ke kanceláři Air Madagascar docházíme v půl osmé a zjišťujeme, že právě v tuto dobu otvírají. Máme tedy štěstí, jsme první zákazníci. Personál naštěstí mluví anglicky, tak se celkem snadno domlouváme.

Bereme letenky do Tany v 13:00 a ve 20:00 z Tany do Tôlanara (Tolagnaro, Fort Dauphin), odkud zpět do Tany poletíme 19. 10., vše za 1 915 000 Ar. Poté se jdeme podívat k moři. Nesmočíme si však ani nohu, jelikož pláž se asi využívá jako skládka a pálí se zde vše, co kdo na ulici odhodí do strouhy (asi každé ráno ulice někdo zamete a vyveze bordel ke spálení). V íčku kupujeme pár pohledů a míříme zpět do hotelu. Cestou potkáváme supr krámek, který bohužel nebyl otevřen, když jsme byli v Antsirananě poprvé. Vlastní ho anglicky mluvící Arab a opravdu umí obchodovat, my tu kupujeme jen další pohledy. Stavujeme se ještě v supračí pro oběd a večeři – bagety, sýr a jogurtové mléko. Před 11:00 vyrážíme sehnat taxi-brousse. Rozumím, že za cestu na letiště za vše budeme platit pouhých 400 Ar, nakonec po nás však chce více a bere si 1 500 Ar, 400 Ar tedy byla asi cena za osobu bez bagáže. Na letišti si dáváme na schodech před budovou oběd a ve 13:00 opravdu odlétáme malým vrtulovým letadýlkem ATR 72. Něco jako kontrola palubních zavazadel zde neexistuje, na check-inu dostáváme ručně psané palubní lístky, pak jdeme do haly, kam může kdokoliv z venku, a vstup na palubu probíhá spontánně, když se otevřou dveře budovy směrem k ranveji. Místa též nejsou určena, sedadla si vybíráme sami, jako u nás v autobuse. V Taně bereme zavazadla a musíme znovu na odbavení. Jen se nás zeptají, zda máme příruční zavazadla a zda v nich není něco ostrého. Máme 5 hodin času a tak jdeme najít a rezervovat hotel Manoir rouge, který má být jen 600 m od letiště, a 21. 10. bychom v něm chtěli přespat. Jdeme asi chudší čtvrtí města Ivato, ale hotel nakonec nacházíme. Vypadá pěkně, taková trochu zelená, upravená a čistá pěst na oko v moři prachu, špíny, umolousaných dětí a desítek stánků s občerstvením. Uvědomila jsem si, že tu vlastně ani vůbec nepoužívají kočárky, ačkoliv žena bez dítěte je tu dost výjimka. Nosí je v rukou nebo v šátku. Ochutnáváme další rýžový lívanec koupený na ulici a tento nám chutná. V zastávce shuttle busu u letiště si dáváme večeři a píšeme pohledy. Zbytek času před odletem trávíme psaním deníku a čtením průvodce, protože s cestou na jih jsme původně vůbec nepočítali, chtěli jsme se držet jenom severu. Kontrola kabinových zavazadel nás opět pouští i s vodou. Na letišti všude visí plakáty „No sexual tourism!“, na ulici, v restauraci, v obchodě ale člověk velice často narazí na moc pěknou Malgašku, která se drží za ruku s bělochem – ponejvíc asi kolem padesátky, tlustý s tučným kontem. Do Fort Dauphinu dolétáme se zpožděním, cca půl hodiny po 22:00. Hned ve dveřích se na nás opět vrhnou taxikáři a naháněči. Cenu usmlouváme jen na 15 000 Ar z 20 000 Ar. V noci za méně prý nikdo nepojede. Pokoj v Chez Jacqueline je OK – teplá voda, moskytka (ač trochu rozervaná a malá) a celkem čistý (30 000 Ar za pokoj) ač malý. Vyčistíme zuby slivovicí a jdeme hned spát. (Evča)

10. 10. 2013 – Středa

Tak dnešní den stál pěkně za prd! :-/ Jako kompromis vstáváme v 5:30, dáváme sprchu a vyrážíme do města, které je jiné než na severu – asfaltové či dlážděné široké silnice jsou čisté a skoro pusté, vše pozavírané. Z pevnosti Fort Flacourt nás odhání voják, že je ještě zavřeno, otvírají až v 8:00, a to asi všude. Hledáme supermarket dle průvodce a potkáváme Patrika, který nám říká, že supermarket byl zrušen, a nabízí nám své služby průvodce. To však odmítáme. Na hlavní silnici RN13 doplňujeme v benzince benzin a Evča nachází jakýsi arabský krámek, kde kupujeme džus, rybičky a čínské nudlové polévky. Cestou na poštu snídáme nakoupené smažené banány a rýžové lívance mokari odháněje žebrající děti. Je po 8:00, pošta již má otevřeno, tak se nám daří odeslat pohledy a pomalu se vracíme zpět na hotel a cestou kupujeme bagety a vodu. Z hotelu na stanici taxi-brousserů to máme skoro 3 km a časově necelou hodinu. Je to tu vážně hnus – teplo a vítr zvedající písek a okolní odpadky. Je asi 10:30 a zahajujeme naše čekání u výjezdu ze stanice, kam nás místní poslali, že z tama jezdí taxi-broussery směr Amboasary Sud a Ambovombe, což je i náš směr do NP Andohahela. Asi ve 12:00 to začíná vypadat nadějně, lidí je více, ale kolem 13:00 přijíždí holčina, která se před tím bavila s Evčou, s dopisem, že musíme na ředitelství MNP (Madagascar National Parks). Jedeme s ní tedy kamsi taxíkem, kde má být někdo, kdo prý umí anglicky a pomůže nám. Z týpka se klube asi nějaký průvodce s lámanou angličtinou a vede nás na skutečné ředitelství MNP, kde opět anglicky

nikdo řádně neumí. U vstupu do NP Andohahela má být kancelář, kde zaplatíme za vstup a dostaneme průvodce, takže zde jsme zbytečně, což nás nadzvedává, zvláště Evču. Balíme věci a přes centrum (turistické íčko je stále zavřené) jdeme na poloostrov do ekologického centra, kde jsme po 15:00 a paní umí celkem dobře anglicky. Volá i na MNP, prý jsme tam dnes nebyli a permit lze zaplatit až u vstupu do parku, kde jsou i průvodci. Ekocentrum je v krásném prostředí, v lese původně australských přesličníků (*Casuarina* sp.), a můžeme zde ve stanu přespat. Teď ale vyrážíme do města najít ředitelství MNP dle průvodce. Jdeme opět podél moře a jezera Ambinanikely jako ráno, ale pak odbočujeme doprava a procházíme trhem. Je to velký zážitek, příště musíme zkusit i krytou část. Zde je skutečné centrum města, ne ta čistá část pro „vazaha“ (=běloši), mimochodem žádného bělocha jsme zde ještě nepotkali, kromě letiště po příletu. Mapa z průvodce nás zavedla akorát ke kostelu, takže se centrem vracíme zpět a po cestě dáváme ještě dvě piva – Gold a THB. Opět si potvrzujeme, že THB je lepší pivo, ač zde pod palcem má vše Brasserie STAR (vody, černou kyselinu fosforečnou, piva...). V 17:30 jsme zpět, paní nás nakonec nechává spát ve třídě, tekoucí voda je nedaleko vodovodní, tak není co řešit. Jenom smutně zjišťuji, že nemohu najít čelovku, asi jsem ji někde vytrousil. (*David*)

11. 10. 2012 - Čtvrtek

V noci se hrozný vítr utišil a ráno fouká už jenom příjemný větřík. Zabíjíme asi 8 švábů, kteří se nám pustili do baget, nabíráme vodu z místního vodovodu s tím, že ji vydezinfikujeme na autobusáku. Cestou se nám nedaří potkat žádný taxi-brousse mířící do Amboasary Sud, ale na busáku stojí dva na místě, kde jsme včera čekali. Kupujeme dvě bagety (za 1 000 Ar jedna) a údajně sladkou bagetku ke snídani, až v autě chlorujeme vodu. Silnice v mapě, značena jako nejhlavnější, se po chvíli mění v kousky asfaltu a je plná děr, výmolů a nerovností. Ve Fort Dauphinu nás překvapily silnice – lepší než u nás – tedy jen v té jakési administrativní části okolo radnice, pošty, škol a kostelů. Pravý Fort Dauphine je jeden velký slum či jedno velké tržiště. Po deseti kilometrech řidič zastavuje za dlouhou řadou nákladňáků a dalších taxi-brousserů. Nejspíš nás čeká onen včera zmiňovaný most přes řeku Manampanihy (Efaho, Ifahoo), který se opravuje. A opravdu, všichni vystupují a jdou kamsi dopředu. Jdeme tedy též. Po půl kilometru přecházíme most a dost se děsíme představě, že zde budeme muset čekat, než všechna auta před námi naloží na přívoz (kam se vyjde max. 1 nákladňák a 1 pickup čtyřkolka). To totiž vypadá, že není možnost stihnout ani do večera. Napadá nás, že zaplatíme ujetou cestu, vezmeme batohy a půjdeme najít taxi-brousse za most. Cestou potkáváme dva bělochy, kteří šéfuji kácení stromu motorovkou, z jednoho se vyklubal Němec. Tvrdí, že čekání může trvat tak 2-3 hodiny. Loučí se s námi slovy „Das ist Madagaskar...“. Stavíme se u stánku na pivo, abychom doplnili tekutiny, a najednou kolem nás projede náš taxi-brousse, který předjíždí kolonu aut. Kopneme do sebe pivo a jdeme za ním. Předjel první frontu nákladňáků na silnici – možná pouští osobní přepravu dříve. Čekáme dál u našeho auta v druhé frontě před přívozem a najednou nás náš naháněč pouští do auta, otáčíme se a jedeme přejet řeku po mostě. Pouští jen 4×4 a malé taxi-broussery, pomalu jedno auto po druhém. Nakonec se rozhodujeme, že pojedeme až do obce Ankariera. Andohahela Interpretation Centre za Ranopiso jsme totiž nepoznali – nebyla to zelená budova nalevo, ale bílo-červená budova nalevo s nápisem ANGAP. Řidič nás tedy vyhazuje v chudé vesničce Ankariera, kde prodávají u silnice THB pivo a Fantu, vodu ne, pro tu chodí prý 8 km (!). Dáváme si tedy pivo a vyrážíme nakonec ne do kempu Mangatsiaka ale Tsimelahy, který je značen po cestě 8 km daleko. Je příšerné vedro, máme sice 6,5 litrů vody, ale raději pijeme obezřetně. Krajina je nádherná – hory na pozadí, okolo nás rostliny rodů *Alluaudia*, *Uncarina* či *Kalanchoe beharensis*, vysemeněné *Agave sisalana* a dokonce i baobaby *Adansonia* za či ještěrky a leguáni jako zástupci živočišné říše. Každou chvíli však čekám, kdy mne přepadne fata morgána. Na 3. a 5,5. km děláme pauzu a schováváme se v ministru, skoro jediném široko daleko. Konečně vidíme řeku a v ní lidi. Jsme u vchodu do parku a s překvapením zjišťujeme, že v kanceláři nikdo není a z místních jen jeden umí trochu francouzsky. Nakonec se s vypětím všech jazykových nedovedností domlouváme, že zítra v 8:00

půjdeme jeden okruh a pozítří půjdeme tam a zpět směr kemp Mangatsiaka nalehko, jelikož tam není voda. Vaříme čaj z vody z řeky, kde místní perou, koupou se atd. Ale je tu krásně, rozvalujeme se na teplých obrovských kamenech, cachtáme si nohy v teplé vodě, koukáme na hory NP Andohahela, které sahají až do výšky 1 972 m n. m., a kde je již deštný prales. Zbytek dne trávíme podle malgašského hesla „mora-mora“, což znamená pomalu-pomalů. Starosta vesnice se nám tu až do tmy válí v přístřešku a pozoruje nás, někdo z vesnice přijde, někdo odejde. Pořád si mají co říci, „vazaha“ prostě vzbuzují pozdvižení. Vaříme čínskou polévku, kterou jsme si ve Fort Dauphinu v „supermarketu“ jako jediné jídlo mohli koupit, a jdeme spát za šera kolem 19:00. Po setmění slyšíme auto, staví na brodu v řece a podle hlasů veze asi dost lidí. Asi nabírali vodu a jedou do vesnice. (Eva)

12. 10. 2012 – Pátek

Budíček máme opět na 5:02, ale venku nevidíme sluníčko, a tak se ještě chvíli válíme. Když konečně vylézáme ze stanu, zjišťujeme, že je obloha zatažená a hory jsou v mracích. Pijeme vodu z ešáku, snídáme müsli a poflakujeme se, neboť okruh Tsimelaha (tranzitní prales mezi opadavým a trnitým pralesem) máme jít až v 8:00. Průvodce Muhataf nás však vyhání již po 7. hodině i se správcem/starostou Mashinamem, takže vyrážíme. Hned na začátku je krásné Pachypodium rosulatum, které je však po chvíli zapomenuto díky mnoha větším a obaleným žlutými květy. Mohutný asi tisíciletý baobab Adansonia za a několik menších v okolí či stromové Euphorbia tirucalli a Euphorbia stenoclada nebo pětimetrové Operculicarya decaryi nám vyráží dech každou chvíli. Do toho se k obloze tyčí Alluaudia procera či ascendent, nižší jsou keřky Alluaudia humbertii, Uncarina sp. zde jsou jako třímetrové stromy a je třeba vypíchnout rostliny Cyphostemma laza, které zde mají skoro tři metry vysoké kaudexy a délku liánové části rostliny si netroufáme odhadnout. A mezi tím vším čas od času vykoukne jediná trojúhelníková palma Dyspis decaryi. Když se vymaníme z tranzitního pralesa, naskytují se nám úchvatné výhledy na řeku tekoucí zde vymletým kamenným žlabem a tvořící vodopádky a tobogány. My sami stojíme na skále a všude kolem běhají různé velcí leguáni. Při sestupu dolů potkáváme chameleona (Furcifer verrucosus) a dole řeka tvoří malé jezírko, které obcházíme, a na druhé straně míváme kemp zničený vodou. Cestou zpět máme již vesměs stejnou krajinu, jenom v jednom místě je kus vypálený. Procházka měla sice jen 4 km, ale jsme plni dojmů, ke konci už vysvitlo i sluníčko. Po příchodu do kempu je přístřešek plný Malgašů, asi chtějí vidět vazaha. Slušně se pozdravíme a vyrážíme o kus níž po proudu řeky, kde se myjeme a přemáchneme i nějaké to prádlo. Vylezlo sluníčko, tak se na něm sušíme a pomalu dostáváme hlad, tak si dáváme půlku bagety. Zvykáme si na zdejší tempo, takže všechno pěkně „mora-mora“. Později vyrážíme ještě na procházku k baobabům (Adansonia za) a sbíráme nějaká semínka. Nicméně hlavní důvod této mnou vyprovokované procházky byla žádost o Evčinu ruku, na niž jsem dostal kladnou odpověď... Po třetí hodině jdeme na nabídnutou návštěvu vesnice kmene Antanosy, která je asi půl kilometru od vstupu do parku, a procházíme vypálenými políčky. Po překonání strachu se na nás sypou děti a je třeba je párkrát vyfotit a foto jim ukázat. Jinak vesnice je celkem čistá, asi díky tomu, že zde je minimum vymožeností civilizace (plast apod.), mají zde i vlastní baobab a krásné výhledy na hory, v dálce se pase stádo zebu. Už relaxujeme u stanu, když tudy projede nákladník ze směru od Sakaravy směrem zpět na silnici RN13 do Ankariery. Opět zastavuje v brodu, lidé pravděpodobně doplňují vodu a někteří se myjí. Pak tudy projede ještě několik kol směr Ankariera a nakonec i dvě motorky. Časem s námi jdou průvodci řešit co dál. A je to s nimi jak s Tatarama a včerejší dohoda už neplatí, zítra nás do Mangatsiaky nevezmou, musíme zpět do Ankariery. Platíme tedy 2 × 5 000 Ar za stan, 7 000 Ar za průvodce a každý 10 000 Ar za vstup do parku. O chvíli později už zde nesmíme ani spát, máme jít do vesnice. To odmítáme a jdeme vařit večeri – kuskus, sojové maso, zelenina, sůl, koření. Nechají nás v klidu navečeřet, ale něco spolu stále řeší. Když myjeme nádobí, opět nás sunou do vesnice, což opět odmítáme a oni nás našťavaně opouštějí. Poprvé zde jsme sami, doteď tu pořád někdo byl i v noci. Když dovaříme vodu na ráno, jsou zpět ještě s jednou posilou, která

s sebou má mačety. Pohádka se opakuje, domluva jak s Tatary, nejdřív je vše možné, pak nic nejde. Nakonec jdeme do stanu, oni se ještě chvíli dohadují, než opustí přístřešek a my jdeme spát. Je 19:00, nad námi hvězdy a hory v mracích. Později, asi za 5 dní, a pak ještě doma z internetu zjišťujeme, že v této oblasti se udál asi před měsícem velký masakr mezi vesničany a zloději zebu, kdy zemřelo okolo 200 lidí, zasahovaly vojenské vrtulníky a několik vesnic bylo vypáleno. Pro vesnici by byla velká ostuda, kdyby se vazaha něco stalo, asi proto jsme byli po celou dobu ve dne i v noci hlídání. (David)

13. 10. 2012 - Sobota

Vstáváme ve 4:45 a již je šero, balíme a v 6:15 vyrážíme do Ankariery RN13. Cestou se kocháme a do toho vždy jak na povel spouští své unisono cikády. První taxi-brousse je plný, ale druhý, na který čekáme asi hodinu, je naprosto luxusní - prázdný, pohodlný a řidič mluví trochu anglicky, italsky (manželka je Italka) a zkouší i ruštinu. Do Amboasary Sud dorážíme asi v 11:00. Malgaš, který se s námi v Ankarieře dal anglicky do řeči, nám ukazuje taxi-brousse do Ifotaky - je to starý autobus bez skel (i čelního), s rozbitými sedačkami a kdysi býval Mercedesem. Kupujeme pivo, vodu a nějaké místní jídlo - smažené trojúhelníčky plněné těstovinami s ostrou omáčkou zvané sambosa, smažené kuličky do sladka a smažené kroužky též sladké. Povídáme si s učitelem Norbertem Fenomanou, který prý bydlí v Ifotace a snad nás dovede do parku. Po dvou hodinách se autobus jen trochu naplnil, ale řidič nikde. Rozruch vzbuzujeme obrázky v průvodci - učitel nás učí malgašská jména zvířat. Po třech hodinách se stále nic neděje, začíná foukat silný vítr, který víří prach a písek všude kolem, David jde pro další pivo do hotelu (hotel=restaurace) Mirana. Po čtyřech hodinách začínám být nervózní, zda dojedeme za světla. V 16:00 je mi jasné, že údajně tříhodinovou cestu za světla nedokončíme. V 17:00 už nervy praskají, nasedáme, ale za chvíli máme prý vystoupit z autobusu a má přijet nový. Do něj se však musí vejít i ti, co zatím seděli venku v prachu - cca 70 lidí. Někteří zavazadla jdou na střechu a cestující jsou vyvoláváni podle pořadí, jak zaplatili. Naše jména neslyším a reagujeme jen na vazaha. Autobus = nákladák, na jehož korbě je nahuštěno asi tak 12 řad sedaček uprostřed s uličkou, kterou člověk sotva projde bokem. Většina sedí na dřevěných lavicích, v opěradlech často chybí prkna a lidem při jízdě naráží do zad kovový rám. Nám, zhýčkaným bělochům, dávají molitanový podprdelník. Kolem půl šesté konečně, po sedmi hodinách čekání, vyrážíme a řeku Mandrare přejíždíme brodem, protože nový most se teprve staví. V období dešťů je široká asi jako dvě Labe u Mělníka, teď je z ní jen čůrek a okolo vyschlé koryto vypadající jako poušť. Nákladák to místy valí až nějakých 62 km/h (jinak ale těchto 44 k jede přes dvě hodiny), a tak jsme již za tmy kolem 20:00 v Ifotace (Ifotaka Community Forest spravuje kmen Antandroyů / Tandroyů a jedná se o trnitý a galeriový prales). Hned se na nás všichni vrhnou a zkouší svou angličtinu. Učitel Norbert z nedaleké vesnice, který v Ifotace bydlí, nás přivádí k někomu na dvorek, kde se nakonec domlouváme, že nám poskytnou chambre za 5 000 Ar/os/noc. Není tu moskytka, tak se repelentujeme a v prosté dřevěné budce s postelí, stolem a židlemi usínáme. (Evča)

14. 10. 2012 - Neděle

Budíček máme až na 6. hodinu, ale vesnice a zvláště kohouti ožívají již před 5:00. Noc v bungalovu OK, snídáme, balíme batohy a již před 7:00 zde je Norbert Fenomana, že půjdeme zaplatit do kanclu COBA, a jestli mu nedáme na kafe, což odmítáme. Kancl je zavřený, ale pak přichází zodpovědný člověk (Mananjaka) a začíná další únavné vyjednávání, ze kterého Evča ztrácí nervy, bo musí vše komunikovat ona. Dohadujeme návštěvu tří parků a dvoudenní pobyt. Nejprve máme platit průvodce tři dny a navíc i zodpovědnou osobu a kdo ví co ještě, bratru za 94 000 Ar. Nakonec platíme dva dny vstup za 20 000 Ar a jednoho průvodce na dva dny za 16 000 Ar, což už se nám zamlouvá více, takže se vracíme pro věci, Norbertovi nakonec dáváme 1 000 Ar na kafe, které si bere do půllitrové PETky, potkáváme další dva údajné průvodce (Manangatsik a Ruvomana), kdy jeden je snad Norbertův bratr, a v pěti vyrážíme do parku

Ambolihena. Zjišťujeme, že ročně Ifotaku navštíví kolem 10 bělochů... Uvidíme, kolik nás ta sranda bude nakonec stát. Cesta začíná překonáním řeky, tedy vyschlého koryta širokého asi 200 metrů, kde teče malý čůrek vody. Kromě vody ze studny ve vesnici, berou domorodci vodu i zde – do písku vyhloubí díru a čekají, až se naplní spodní vodou, tu pak pijí. Cesta přes koryto v ranním žáru slunce je vážně náročná. Po vstupu do trnitého pralesa potkáváme i stín. Parku vévodí pětimetrové alluaudie, jsou zde opuncie (*Opuntia stricta*), kdy nám průvodci ukazují, jak konzumovat jejich plod zvaný raketamena. Míjíme i obrovský baobab *Adansonia* za, největší co jsme zatím potkali, ale hlavně naše první sifaky malé (*Propithecus verreauxi*), skákající po trnitých alluaudiích. Dalším lemurem je nějaký noční lemur, pak míjíme i různé ptáky (vč. *Coua cristata*), leguány a pod jedním kamenem je malý štír. Zajímavé jsou i zdejší hrobky předků Antandroyů – velké mohyly s malbami ze života zesnulého. Je supr, že je mohu fotit. Vedro tu je slušné, mnoho stínu toto rostlinné společenství neposkytuje, takže před 11:00 se rádi vracíme do vesnice, vaříme čaj a k obědu máme tři dny starou bagetu smrdící opět po benzínu a rybičky. Návrat do pralesa máme dohodnutý po 15. hodině a mezitím čteme průvodce, píšeme deník, sledujeme dění na dvorku našich hostitelů, kdy v jednom přístřešku hrají karty, a nakonec jdeme cournout po vesnici. Je zde katolický kostel, děti se chtějí fotit a potkáváme Norberta, se kterým jdeme k vodní pumpě na čtyři soláry pro vodu na chlorování a odpolední procházku posouváme na 16. hodinu, začíná trochu pofukovat vítr. Celý den zde hostitelům vyřvává rádio na baterky (buřty). Díky setrvání delší dobu na jednom místě, můžu konečně sledovat, že na jižní polokouli se slunce točí proti směru hodinových ručiček, což se mi zdá od počátku pobytu. Též poprvé zkouším solární nabíječku na AA baterie, kterou jsem připevnil na střechu bungalovu. Před 16:00 už nás vyhánějí, tak jdeme zpět do parku trochu jinou cestou. Po chvíli nám ukazují plaché lemury kata (*Lemur catta*), tak je chvíli pozorujeme, jak si hladí dlouhé chundelaté ocasy a mamka nosí mládě. Opět nám přeje štěstí a vidíme i bílé sifaky malé, kdy tam je i jedna mamka s malým. Dál se obdivujeme krystalům křemene, pod šutry jsou opět štíři, pobíhají leguáni i ještěrky a na závěr vidíme i ptáka *Coua cristata*. Průvodci se omlouvají, že jsme nepotkali žádného hada a chameleona ale prý zítra. Slunce pomalu zapadá a pofukuje příjemný větřík, polední 40 °C vedra jsou pryč. Na okraji řeky probíhá stádo koz a ovcí, procházíme polem s casavou (maniok, *Manihot esculenta*), kukuřicí, batáty, rajčaty a něčím jako okurkou. Vaříme večeri (čínskou polívku), voda už je zavřená, ale máme ještě 4 litry, tak dopoledne snad vydržíme. Ráno budeme vstávat ve 4:26, takže kupujeme u Madame Memeny jedno teplé pivko za 3 000 Ar a před 20. jdeme spát. Do bungalovu lehce fouká, snad se ještě ochladí, budeme muset zavřít... (*David*)

15. 10. 2013 – Pondělí

Vstáváme po mohutné kakofonii kohoutů, rychle snídáme trochu müsli ve víčku od ešusu. Je ještě dost šero, ale během dvaceti minut se rychle rozednívá. Po páté vyrážíme směr park Mahavelo a Andavasaka a průvodce nám dnes dělá opět Norbert a pak Ruvomana a Marolahy. Je konečně příjemně – fouká větřík a je nám skoro zima. Procházíme park Andavasaka – opět trnitý prales s alluaudiema. Park Mahavelo je údolí vyschlé řeky. Nacházíme však jezírko pod skálou, u které prý bývá kemp a jezdí sem studenti z USA atd. zkoumat lemury kata, plazy, noční lemury a další místní potvůrky. Viděli jsme však jen pár bílých sifaků malých, ale cestou zpět u asi čtyřmetrové cyphostemy narážíme na mladého (prý cca 3měsíčního) chameleona. Dalšího potkáváme asi už v parku Andavasaka. Není to tu vůbec značené, takže těžko soudit, kde se nacházíme a na jakoukoliv naši otázku, ať už v angličtině či lánané francouzštině odpovídají místní „yes“. Domluva je tedy opravdu složitá. Domorodci též moc nepoužívají nonverbální komunikaci. Kdo tu neumí malgašsky, má to dost složité a stojí to dost trpělivosti a nervů. Cestou zpět trháme plody raketamena, které jsme se včera naučili jíst. Do vesnice dorážíme kolem 11:00 úplně schvácení vedrem. Do 15:00 to bude zase peklo, ze kterého není úniku do žádného sklepa či lesa. Ve vyschlém korytu řeky potkáváme ženy, které z písku dolují sladké brambory – bageda či patata (batáty) – rostou asi z mokrého písku, který lze v cca 20 cm

vyhrabat. Pokud člověk vyhrabe díru cca 40 cm hlubokou, dostane se k vodě a v díře mu vznikne bazének s životadárnou vodou. Jdeme ke studni poblíž pro vodu, je poháněná soláry. Stále nevěřičně zíráme na místní ženy, které na hlavě nosí kanystry s cca 30 litry vody a ještě se dokáží ohlížet do stran! Poté nastává očekávaná chvilka zúčtování s průvodci. Sobotní cena již neplatí, respektive nás chtějí zkásnout za všechny 3 průvodce, kteří s námi šli. Chvilku se dohadujeme a nakonec skončíme s kompromisem 32 000 Ar za dva dny (a 3 „průvodce“ denně). Platíme též paní domácí (Madame Memeny je na místní poměry dost tlustá!) za tři dny 3x 10 000 Ar za bungalov pro 2 osoby. K obědu si dáváme pivo za 3 000 Ar, knäckebrödt a sušené maso s půlkou cibule. Chlorujeme vodu a snažíme se přežít do 15:00, kdy začne být zas trochu snesitelněji, abychom se mohli trochu omýt aspoň půl litrem vody a aby se kapky, které na nás dopadnou, ihned neodpařily. S madame se domlouváme, že si u ní v „hotelu“ (tak se zde nazývá „restaurace“) dáme večeři. Snad rozuměla, že chceme místní jídlo s rýží a luštěninami, popř. zeleninou. Jsme zvědaví, co nás čeká. Mezi druhou a třetí hodinou opět chcípáme vedrem, ale ve tři jdeme pro vodu na opláchnutí se a podívat se po vesnici. Fotíme děcka u pravěkého drtiče rýže a kupujeme si buchtu – neplněnou, jen trochu nasládlou a arašidy v třtinovém cukru – jiný tady samozřejmě nemají. Pak vytahuji pexeso a učím místní děti (i dospělé) hrát pexeso. Je z toho docela povyk. Pexeso jim tu necháváme. Žene se další bouřka, tentokrát ovšem ne sprška jako odpoledne, ale pořádný liják s hromy a blesky. Rychle utíkáme od „řeky“, kde jsme si chtěli alespoň trochu opláchnout nohy. Cestou potkáváme Ruva (Ruvomana) a dáváme mu samonafukovací podsedák. Doufáme, že už ho nebudeme potřebovat, a nechceme se s nimi dál tahat a tady třeba poslouží. Buřina ustává a paní nám nese jídlo – hrnec rýže, rýžovou vodu, fazole v omáčce a jakési maso, či něco z nějakého zvířete plné tlustého masa či vazů (asi kuřecí krk). Fazole byly výborně ochucené a pivo stálo skoro tolik, co kotel jídla pro min. čtyři žravé osoby. Ze zbytků po nás se nají ještě půlka vesnice (aspoň doufáme, že to nedají prasatům, které tato ve vesnici velice zámožná rodina vlastní). Dnes jsme si dali druhé pivo, to je asi to jediné, čím se tady opravdu rozšoupáváme. Přichází další prudká bouřka, která nám do bazénu vzniklým před naším domečkem z prkýnek přidává další spousty vody. Balíme se a jdeme pomalu spát, ráno musíme opět vstávat v 4:30. (Evča)

16. 10. 2012 - Úterý

Vstávání proběhlo opět OK, ale zítra už snad budeme vstávat později, neboť začátek noci nebyl kvůli střídajícím se bouřkám a silnému vichru žádná sláva. S úderem páté zde je i Ruvo. Evča rychle dobaluje a už jdeme na náves, kde opravdu stojí taxi-brousse jako v sobotu! Dost se nám ulevilo, neboť večer tam nebyl a v noci jsme ho přijíždět neslyšeli. Opět jsme středem pozornosti místních, ale již jen chvilku, neboť před 6:00 se loučíme „Veloma Ifotaka!“ a nastupujeme na korbu velkého nákladáku, podobného tomu, jakým jsme sem přijeli. Cestou stojí za zmínku skupina asi 20 baobabů v dálce a pak problémy auta, kdy asi odešla převodovka cca 6 km od státovky, a o chvíli později je i nějaký defekt na jednom zadním kole. Cesta je plná kaluží a řidiči asi 2x ujede zadek auta. Výsledkem je, že přejedeme brod do Amboasary Sud a většina lidí vystupuje, včetně tří vojáků se sapiky. Cena byla opět 4 000 Ar/os. Na náves do Amboasary Sud, kde stojí taxi-broussery všemi směry to bylo asi půl km. Celkem úspěšně jsme posunuti pod strom, kde se prodávají slepice, kohouti, krocani a klícky na ně (kostra proutěná, výplet sisál) a kde je údajně „zastávka“ ve směru na Tolanaro. Jako občerstvení si dáváme mofo, muffiny a sambosy, David opět s pálivou majdou. S Evčou se dává do řeči nějaký mladík, že prý čeká na bratra. Jsme tu asi ¾ hodiny a taxi-brousse přijíždí, nakládáme tedy batohy, ale ještě půl hodiny bloumáme kolem, než nás řidič nahání dovnitř. Nás vazahy dopředu, oba na jedno sedadlo (pod nohama máme kanystr s benzinem místo nádrže). Zatímco sedíme již všichni vevnitř, nějací chlapíci otevírají kastli, doplňují vodu do chladiče, pak nafukují kolo, otvírají kastli, ... Nakonec odjíždíme po dlouhém čekání v 11:15. Je to vážně pěkná jízda – cca co 7 km doplňujeme vodu na chlazení, rozjíždíme se roztláčováním a motor se vypíná rozpojením drátků, nádrž tvoří 20l kanystr, který máme pod nohama (pohnout se proto na sedadle moc nedá). Pevně však věříme,

že nás tento starý pick-up Peugeot 504 doveze, kam potřebujeme. Cesta utíká pomalu, pole agave sisalana, trnitý prales s vesničkami nejchudších obyvatel Madagaskaru, kteří se živí jen prodejem dřevěného uhlí, které je zde hlavní zdroj tepla na vaření. Míjíme odbočku na kemp Mangatsiaka, který je 7,5 km od odbočky ke kempu Tsimelaha v obci Ankariera, pak je to dalších 5,5 km k interpretačnímu centru parku Andohahela. Za Ranopisu je nějaká policejní hlídka, která naše auto odstavuje na stranu, a chlapi něco řeší pod kapotou, mimo jiné mění klíček. Osádka auta se zatím skládá pod nedaleký tamarind. Je to asi 20 lidí + my dva, řidič a závozníci jsou u auta. Asi po půl hodině pokračujeme v jízdě, jsou vidět rýžová polička a hrobky kmene Antanosy. Přejezd opravovaného mostu proběhl bez problémů. V obci Manambaro je krátká zastávka, kdy kupujeme kokosový ořech pro mlíko a vařený kus manioku. Teplé mléko nic moc a Evče už vůbec nechutná, maniok je taková jakoby suchá brambora na zacpání žaludku. Nejvíce nás zklamalo, že ořech po vypití mléka vyhodili i s tím nejlepším z kokosového ořechu – čerstvou kokosovou dužninou. Jaká škoda! Nebo to udělali schválně, aby turisté zaplatili za ořech a dužninu si pak vydlabou hladové děti? Kéž by! Pak už je kousek od Tôlanara (ujet tuto 70km cestu trvalo 4:15 hod.). Na autobusáku odmítáme taxik a vyrážíme k vybranému hotelu Mahavoky Anexe – pokoj s vyhlídkou na moře za 30 000 Ar je OK, moskytka zde je. Vyrážíme do centra, do turistického íčka, kde je konečně otevřeno a paní nám na naši žádost volá průvodce Patrika. S ním se již anglicky domlouváme, jak se dostat do rezervace Mandena, a pak s ním plánujeme výstup na Pic St. Louis ve čtvrtek. Další naše kroky směřují na tržiště, kde prodávají mimo jiné i čerstvé ryby, nachází se zde lékárna, odkud podle Patrika máme zítra jet do Mandeny. Kupujeme zde večeri, což je 9 rýžových šlejšek, 4 rajčata a mango (ač zelené, tak měkké a výborné), celkem za 1 500 Ar, a k pití chlazené pivo za dvojnásobek. Též zde jsou již první liči, která ještě musíme ochutnat později stejně jako jack fruit. Na pokoji se sprchujeme, pereme, večeríme a po 20:00 jdeme spát. Dnešní hotel oproti Jacqueline má prostornější pokoj a lepší moskytku. Venku opět rádně fouká. Naše poznatky jsou: Školy tu mají mezi 11:00 – 15:00 asi pauzu kvůli horku. Málo se u nás v ČR troubí. Tady se musí troubit při předjíždění, odbočování, zdravení se a upozorňování pletoucích se lidí. Při chůzi po chodníku (pokud existuje) si musím dávat pozor na značky, jsou nižší než naše, ale hlavně jsou celé betonové. (David)

17. 10. 2012 – Středa

Vstáváme v 5:00, abychom v 6:00 mohli jít hledat taxi-brousse do Mandeny. U lékárny Endor, kam nás poslal Patrik, ale nic nestojí a posílají nás na hlavní silnici. Odtud nás posílají dále k lékárně Kaleta a další domorodci ještě „o dům dál“ ke křižovatce u této lékárny. Po chvíli zastavuje luxusní taxi-brousse, jede prý ale do jiné Mandeny, ale vezme nás do kanceláře, kde si máme nechat vystavit potvrzení, že do Mandeny-parku můžeme. Na paní recepční čekáme do půl osmé, po chvíli nás bere do kanclu ke kolegyni, která volá pánovi, jež je za Mandenu prý zodpovědný. Předává mi telefon a domlouvám se s ním anglicky, že za chvíli dojedeme taxikem, jelikož taxi-broussery tam prý nejezdí. Paní z kanclu nám volá taxika – je to ten klučina, co nás vezl z autobusáku do ANGAPu. Smlouváme 10,3 km cesty za 30 000 Ar za oba. Cestou potkáváme školáky jdoucí nyní do školy, takže se opět můžeme kochat přehlídkou různých uniforem. Projíždíme branou firmy Rio Tinto – těží zde ilmenit (surovina na výrobu titanové běloby), a za to tu provozují pralesní školku a udržují 240 ha parku s 30 endemickými rostlinami litorálního (přímořského) pralesa. Na parkovišti nás vítá pán a předává nás průvodci. Bohužel náš guide opět mluví jen francouzsky, takže se opět potím nejen vedrem ale i s francouzštinou. Platíme 15 000 Ar/os za vše – vstup i guida, plavbu lodičkou i stanování. Bagáž necháváme v Centre de Recherche Écologique QMM, kde probíhá nějaký seminář. Cestičkou docházíme k řece, kde se máme plavit cca 1 km v plastové lodičce mezi sloními uchy (*Alocasia macrorrhizos* nebo *Colocasia macrorrhiza*) a vysokými pandany. Až později jsem se náhodou dozvěděla, že v řece žijí i krokodýli. Cesta k řece byla lemovaná pro nás oba naprosto neznámými druhy stromů. Většina se prý používá na léčebné účely, topení, stavby, atd. Snad všechny druhy byly

pro Madagaskar endemické. Viděli jsme galídie s oranžově pruhovanými ocasy. Po výstupu z lodičky náš průvodce volal mobilem a zjistil, kde se právě nachází jejich 3 samice a jeden samec lemura límcového (*Eulemur collaris*). Na krku lemurům visely jakési aparátky a pomocí nich je zde zoologové sledují a ihned vědí, kde jsou. Mají tu prý celkem asi 15 jedinců. V centru jsme si vzali batohy a vyrazili do kempu. Je zde splachovací WC (!) i sprcha a voda vypadá pitná, všude tu jsou felzумы (*Phelsuma* sp.). První kemp se nachází vedle „restaurace“, což je ale vlastně jídelna pro pracovníky parku, druhý kemp se nachází opodál v eukalyptovém háji, kde to naprosto skvostně voní. Není asi takové vedro jako v Ifotace, ale jsme nějak zmehlí, jak by řekla Janča (tou dobou již Malá). Ležíme na károškách před stanem a najednou k nám přichází Jean Baptiste, což je zdejší vědec. Dáváme se s ním do řeči ve francouzštině, ale rychle raději přecházíme do angličtiny. Umí dobře, jen ta výslovnost je občas zajímavá. Dozvídáme se dost šokující informace, ze kterých nám trne. Na jih se prý už teď moc nejezdí, jelikož je to tu nebezpečné, jsou zde zloději zebu a stalo se zde již několik incidentů. Jeden právě u Tsimelahy, odkud jsme si mysleli, že nás místní neprávem vyhnali. Zjišťujeme, že to s námi tedy asi opravdu mysleli dobře. Škoda jen, že to nějak lépe nonverbálně nevyjádřili, takto jsme je vůbec nepochopili. Poslední tři roky, co je u vlády nynější prezident, který se dosadil sám, se situace na Madagaskaru prý hodně zhoršila a lidé dost zchudli. Prezident začal obchodovat s Čínou, prodávat vzácné růžové dřevo a EU stopla dotace a obchod s Madagaskarem. Prý byl zlikvidován i textilní průmysl, lidé zchudli a začali krást. U Tsimelahy bylo zmasakrováno asi 200 lidí – zloději zaútočili na vesnici a chtěli ukrást zebu, lidé se jim postavili a plno jich bylo zabito, prý se do toho vložila armáda. Je pravda, že dost lidí v okolí Andohahely nosilo zbraně – pušky či mačety, to jsme na severu neviděli. Pak nám též řekl, že minulé dva roky tu v Mandeně měli celkem asi 300 turistů a letos jen asi 100. Je to kvůli krizi, ale hlavně kvůli místním nepokojům. Měli jsme tedy asi štěstí jako blázen, protože žádné jiné vazahy, kteří by nejezdili ve čtyřkolkách, tu nevidáme a v Amboasary Sud jsme byli jediné dva bílé obličejě široko daleko. Prý je teď bezpečné jezdit jen do Mandeny a ještě na jedno místo – myslím, že říkal zátoku St. Luce. Jdeme se podívat okolo kempu, zkusíme vyšťourat ze skrýše obrovskou ještěrku Mabuya gravenhorstii. David se jde umýt, vaříme těstoviny alespoň s příchutí sýra, protože sýr balený jsme v Tôlanaru ještě neviděli a máme chuť na něco mléčného ☺. Máme slíbenou noční procházku pralesem, na smluvenou sedmou hodinu však nikdo nepřichází a samotným se nám kvůli dnes zjištěným okolnostem jít moc nechce a taky jsme trochu líní. Po sedmé tedy zalézáme do spacáků a kolébání vůní eukalyptů usínáme. (Evča)

18. 10. 2012 - Čtvrtek

Za hutné vůně eukalyptů vstáváme, snídáme, balíme a po 6:00 vyrážíme směr státovka RN12A. Po chvíli potkáváme průvodce, který nás má doprovodit, jedoucího na kole v protisměru. Na státovku to je asi kilometr a nebýt průvodce a navigace, nepoznáme, že to je již státovka, neboť se jedná vlastně o dvouproudou prašnou cestu. Zatím je oblačno, takže se po ní jde dobře, a přicházíme do obce Ampasy Nahampoa, kde náš průvodce bydlí, takže nám dává různé informace, kde dělají marmelády, kde pletou výrobky z rafie, ukazuje nemocnici či obsypané stromy nezralými liči. Pomalu přicházíme ke vstupu do rezervace Nahampoina (4,4 km) a z výstupu na Pic St. Luis ustupujeme, jdeme do této soukromé rezervace spravované Air Fort Services. Průvodce shání někoho, kdo nás tam vezme, a je úspěšný, jdeme tedy přes závoru příjezdovou cestou k restauraci, která je zároveň i kancelář. Nejdřív se zdá být problém jít dovnitř bez povolení AFS, ale nakonec platíme 22 000 Ar/os., loučíme se se současným průvodcem a dostáváme nového, který celkem vládne angličtinou. A už to jede – na stromě jsou filodendrony, ulamuje větvíčku skořicovníku, z květů kamélie se dělá mýdlo, kvete tu citronovník a už jsme u želv, samice má dno krunýře ploché, samec s prohlubní. Další zastávka je u stromů, kde se prohání sífaky malé (*Propithecus verreauxi*) – měsíční mládě již skáče po větvích samo, týden staré se zatím drží matky. Nijak se nás nebojí, takže se snažím o pár fotek. Totéž se opakuje později s lemury „maky“ (*Lemur catta*), kteří se cpou nezralými liči. Rozhodně

nejdou tak plaší jako ti, které jsme potkali u Ifotaky. Dál procházíme rezervací a potkáváme různé rostliny včetně bambusového lesíka, kdy se dozvídáme, že bambus roste až 20 cm denně do výšky necelých 20 metrů, pak už jen tloustne. Pár takových potkáváme, průměr stonku je asi 20 cm. Máme štěstí a vidíme i „bamboo“ lemura, který je velmi plachý, a jeho focení je pro mě nemožné, neboť je stále schován mezi bambusovými stonky. V dalším oploceném výběhu mají krokodýla a krokodýlici, ale díky mělkému rybníčku nemohou mít mláďata. Ač malá rezervace, má co nabídnout, takže procházíme i loučkou s porostem trnité buše, kde je i asi dva metry vysoký baobab, což nám přijde vtipné, bo tyto rostliny zde rostou v trávě. Níže na liči stromu se krmí skupinka hnědých lemurů límčových (*Eulemur collaris*), kteří se opět nijak nebojí, a jeden probíhá dokonce po zemi. Exkurze se blíží pomalu ke konci, přicházíme k vodě, po které pojedeme zpět. Asi máme štěstí, neboť zde na větvi potkáváme druhého chameleona *Furcifer oustaleti*. A je to vážně macek, největší co jsme potkali. Je vysoko na větvi, takže ho po sobě nemůžeme nechat procházet se jako prvního. Na loďku čekáme asi 30 minut a pak se plavíme necelý kilometr. Prostředí je zcela jiné než včera, zdejší rostliny nerostou v písku. Řeka tvoří hranici rezervace, takže místy je vidět práce místních na rýžových políčkách či míváme trojici žen po krk ve vodě lovící síti ryby. Po výstupu z lodi máme veslařům zaplatit, což je problém, bo máme jen velké či malé peníze, nakonec dostávají 2 000 Ar na půl a moc nadšeně se netváří. Na konci exkurze dostáváme pracně z pokladníka vrácené peníze za vstup a můžeme tak dát 5 000 Ar poděkování průvodci. Po malé sváče jdeme do vesnice, že pěšky dojdeme do Tôlanaro. Jelikož ve vesnici akorát zastavuje taxi-brousse, jedeme ním, ač se Evče moc nechce. Průvodce říká, že cena je 500 Ar/os, řidič říká 2 000 Ar, i tak jedeme. Místní platí 500 Ar, holt jsme vazaha. Jízda je první čtyři kilometry hrozná, Evča zvažuje vystoupení, ale pak najíždíme na širokou asfaltku do QMM Rio Tinto a zdárně dojíždíme do města do části, kde jsme ještě nebyli. Procházíme do centra, opět slušně fouká, a jdeme hledat nový budget hotel – Mahavoky nás vzhledem nepřesvědčuje, Sahil má problém s vodou a malou moskytku, takže se vracíme zpět do Mahavoky Annexe, které bylo OK a výborně situované – kousek od centra i tržnice, což je pravé centrum. Dnešní pokoj je o trochu menší, ale je OK. Shazujeme batohy, u muslimů kupujeme pivo a tonic a jdeme sehnat SEAR, kde by měla být možnost koupě semen rostlin s papírem, jak nám včera řekl Jean Baptiste. Není tomu tak, prý snad Madeplant až u autobusáku, což je daleko a nechce se nám tam. V protějším „hotelu“ (=restaurace) se stavujeme na lehký oběd – dvě masové kuličky a špagety s trochou zeleniny. Pak jdeme na pláž, kde si smočíme nohy, sledujeme kraby, kteří se bleskurychle schovávají do děr, a dáváme si pifko. Pak pijeme i tonic, Evča staví krokodýla z písku a místní nám nabízejí zdejší produkty. Lahve vracíme, dáváme sprchu a jdeme sehnat nějakou restauraci dle průvodce. Odchytává nás jeden borec (Mahasolo Delphin), je průvodce a umí celkem anglicky a zve nás k sobě na večeři a na ráno nabízí taxi na letišti. Taxi bereme, večeři odmítáme. První restaurace je zavřená, druhá přejmenovaná a jídlo je za nějakých 15 000 Ar, třetí je snack bar, čtvrtou nenalzáme, tak jdeme zpět na hotel, že se v nejhorším najíme ve zdejší restauračce. U hotelu je Mahasolo (jeho manželka zde dělá), nabídka večeře stále platí, tak vyrážíme k němu domů na večeři za 5 000 Ar/os. Pěkně natáhl krok, opouštíme silnici a už se motáme úzkými uličkami mezi příbytky místních, občas je problém vyhnout se s lidmi v protisměru, pěšinky jsou písečné, takže písek nám vesele padá do sandálů. Domeček je z dřevěných prken, zastřešení z listů ravenaly, obývací je vybaven stolečkem, čtyřmi křesly a sedačkou, televizí s DVD přehrávačem, hodinami, nějakou tou skříňkou a pár dekorací zde taky je. Lehce vidíme do další místnosti, kde je hromada oblečení, kuchyň je za přepážkou, na které sedí pár slepic, ale oheň je i v přisedlé budově venku. Kromě našeho hostitele zde jsou dvě dospělé ženy a asi šest dětí. Jak to patří k sobě, nevíme, ale on má jednu manželku a jednu dceru, syn mu umřel. Dáváme mu půlku ceny večeře, aby mohl jít na trh koupit krevety, a pak asi hodinu čekáme, než bude jídlo hotovo. Dostáváme hrncem rýže a mísu krevet v rajčatové omáčce, jídlo je výborné. Jako zákusek máme každý dva flambované banány, které připravuje přímo před námi na stole. Doopravdy jsme si pochutnali, ač jsme snědli

jen polovinu, aspoň zbude i pro hostitele. Čas běží, takže se loučíme a vyrážíme na hotel ulehnout ke spánku. (*David*)

19. 10. 2012 – Pátek

Budíček máme na 6:00, ke snídani kupujeme již známé rýžové lívance mokari, právě v oleji usmažené koblihy mofo a manga. Po snídani si jdeme ještě opláchnout nožičky do moře a jdeme se pobalit, jelikož v 9:00 na nás čeká včera domluvený taxikář, který nás vezme na letiště. Před odjezdem ještě kupujeme v supermarketu vedle hotelu vanilkový jogurt. Bohužel jsme nakonec zjistili, že je made in France asi, takže není vanilkový ale vanilinový. ☹ Kupujeme též home made čokopuding a čokoperníkové muffiny. Na letišti dost snižujeme věkový průměr osazenstva letadla do Tany. Jsou zde samí skoronemohoucí anglicky mluvící důchodci, kteří sotva nastoupí po schodech do letadla. Ti z Madagaskaru určitě viděli maximálně luxusní hotel, stravovali se po evropsku v hotelu a občas jeli na all inclusive výlet čtyřkolkou a po městě se pohybovali minimálně v místním taxiku. Píšeme deník a načítáme informace o Taně. Let trvá cca 2 hodiny a přistávání bylo docela zajímavé, trochu mi skákal žaludek... Jdeme pěšky do Ivata domluvit v hotelu Manoir rouge, který máme rezervovaný od 21. 10., zda bychom zde mohli zůstat tři noci. Budeme každý den dojíždět do Tany taxi-broussery 18 km, cesta ale trvá cca hodinu, jelikož silnice je totálně zacpaná. Do Tany dorážíme kolem 15:30 a na konečné taxi-brousserů jsme hozeni do špinavého, smradlavého velkoměsta plného prodejců čehokoliv kdekoliv. V turistických informacích mluví anglicky, a tak se dozvídáme, odkud nám zítra pojede bus do Tsimbazaza ZOO, a dostáváme mapu města. Jdeme najít banku na směnu peněz, ale jsou již zavřené. Na tržišti kupujeme rajčata a na plátky sušené solené banány, což je velká dobrotka, ochutnáváme též další smaženou místní chuťovku a zajídáme ji bagetou, jelikož olejem zde opravdu nešetří. Zkoušíme se ptát v dobře vypadajícím hotelu Moonlight na cenu pokoje, ale je bohužel zítra plný. Spěcháme zpět na autobusák, jelikož nevíme, v kolik hodin jede poslední bus a Malgaši se prý bojí tmy. V šest hodin ale ještě na busáku stojí plno lidí a i my nasedáme do taxi-brousseru za 400 Ar/os a jedeme zpět do Ivata. Asi v půlce cesty se před křižovatkou zastavujeme a pokračujeme jen přískoky díky zácpě. V Ivatu kupujeme co jiného než pivo a na pokoji si jej vychutnáváme. Pokoj i celý hotel je moc pěkný (má pěknou pěstěnou zahradu), ale není zde moskytka a v podkrovním pokoji bude asi dost hic při zavřeném okně kvůli moskytům. (*Eva*)

20. 10. 2012 – Sobota

Nejprve se vrátím ještě k večeru a noci, zpočátku nemohu usnout teplem, pak začínám mít horečku, budím Evču a prosím o Panadol z lékárny, která je v její péči. Spát se mi stále moc nedaří, občas piští nějaký komár až to Evča nakonec nevydrží a před druhou ráno odsouváme postel bokem a stavíme vnitřní stan, na dno dáváme deku a přikrýváme se prostěradlem. Díky stanu můžeme otevřít okno, takže vzduch se v pokoji trochu zlepšuje, ale mně se stejně ještě dlouho nedaří usnout. Ráno mi je líp než večer, takže plán je jasný – snídáme nákupem v Ivato na ulici, jedeme taxi-brousserem do Tany do ZOO a botanické zahrady v jednom a odlovíme kešku. Hotel nás bude stát 117 000 Ar, takže ráno řešíme stav Ariarů a kolik směnít, když Evča nachází tajnou rezervu 100 000 Ar. Od stanice taxi-brousserů nejdeme ulicí jako včera (plná všech možných prodejců, kdy velkou část tvořilo uskupení pil, a mě nejvíc zaujal prodejce prázdných lahví, lahviček a plechovek, samozřejmě použitých), kudy vazaha asi vůbec nechodí, ale hlavnější třídou Avenue Andrinampoinimerina, a pak k vlakovému nádraží, které nyní slouží hlavně jako obchodní centrum. Dále se motáme uličkami a až k zastávce autobusu číslo 115, kterou nám do mapy zakreslili včera v íčku. Zastávka je sice kousek vedle, ale to je jedno, k Tsimbazaza ZOO jedeme asi 20 minut a projíždíme i tunelem. Vstupné je 10 000 Ar a moc cizinců sem asi nechodí. První dojem je strašný a druhý ještě horší – špinavé, zaprášené a rozbité stezky, poházené odpadky, malé klece a smutná zvířata. Většina klecí byla zaplácena zahraničím, hlavně Německem, cca před 15-20 lety a od té doby již jen pustnou a chátrají. Na

stromech posedávají volavky rusohlavé (*Bubulcus ibis*) a kadí všude kolem, takže stromy mají listy bílé místo zelené, cedulky u zvířat jsou z poloviny již nečitelné. Kousek od vstupu je fosa (*Cryptoprocta ferox*), pak jsou ptáci, kdy někteří jsou zajímaví, zvláště bažant zlatý (*Chrysolophus pictus*) snažící se sbalit samici, velice smutný pohled je na lemury, které známe z volné přírody – katy tu jsou vysazeny na malých ostrůvkách, ostatní mají malé klíčky a suché větve, i ten pohled očí je jiný, smutný. Radši jdeme pryč a chceme kouknout do denního pavilonu nočních lemurů, kde je však zavřeno z důvodu údržby. Pavilon plazů se skládá z terárií s upatlanými skly a špinavou vodou. Jdeme zkusit botanickou zahradu – první část je zarostlá uschlou trávou a já pak musím utíkat na WC, kam se dostávám za pět minut dvanáct. Druhá část se skládá ze sukulentů, které jsou v žalostném stavu a porostlé lišejníky, popisky spíš chybí nebo jsou nečitelné, i pár malých baobabů zde je. Dál vedou naše kroky kolem několika vesnických příbytků a hrodek dle regionů, jakýsi skanzen, do palmaria, které bylo vybudované roku 2006 za pomoci královské zahrady v Kew, a to je vážně pěkné. Díky podnebí zde palmy nejsou ve skleníku, ale volně, takže se lze zcela obdivovat jejich kráse a rozmanitostí. Na okraji je i socha pana Grandidiera. Cestou k východu mjíme dva velké výběhy pro fosu, ale asi někde spí, vidět nejsou, a nakonec i bílou trojici, takže zde nejsme jediní vazaha. Největší atrakcí zde prý jsou pštrosi, pro nás to však byla fosa s malou, štetkouni šedý (*Potamochoerus larvatus*), bažant zlatý a palmarium. Ke kešce to je 600 metrů vzduchem, ale protože to musíme obcházet ke schodům, abychom se dostali hore, máme to hravě dva kilometry. Je kolem poledne a výstup po schodech nás pěkně zmáhá, nicméně zpětné výhledy nám to kompenzují, škoda je té hromady odpadků všude kolem. Keška je na soukromém pozemku a u brány se dozvídáme, že ji odstranili či co, anglicky zde opět nikdo neumí. (majitel se odstěhoval, keška byla zrušena, ale log uznán) Vracíme se zpět do centra kolem královského paláce Rova, kde se platí vstup 10 000 Ar, kolem muzea (původně palác premiéra Rainilaiarivony zvaný Andafiavaratra Palace), jehož návštěvu za 5 000 Ar zvažujeme, ale nakonec scházíme kolem obří školy INSCAE a katedrály Cathedrale catholique d'Andohalo dál dolů až mjíme skupinu lidí v oblecích a šatech, vypadá to na svatbu. Nevěsta za chvíli vychází, je poněkud při těle a my se stáváme na chvíli zájmem fotografa, který nás fotí místo nevěsty. Nyní již opouštíme relativně čistou čtvrt a jsme zpět v centru, kde úspěšně nacházíme supermarket Shoprite nedaleko radnice, kupujeme nějaké požeratiny coby suvenýry a již známou cestou se vracíme na zastávku a jedeme zpět na hotel. Cestou zpět mjíme pousse-poussy, zebupovozy, tržiště, rýžová pole a uprostřed nich domečky, kde lidé bydlí a připravují nepálené cihly. K večeri kupujeme bagetu, nějaký kus domácího sýru a rajčata. Sice máme oba dva lehký průjem, ale domácí sýr jsme ještě nezkusili. Večer mi již zase není zcela dobře, dávám si růžový prášek a asi kolem 19:00 uleháme opět do stanu postaveného v pokoji... (David)

21. 10. 2012 – Neděle

Vstáváme později a jdeme si koupit snídani k domorodcům. Vybíráme trochu mramorovanou buchtu bábovkovité konzistence upečenou ve formě na srnčí hřbet a na zahradě hotýlku si dáváme čaj. Odevšad zní jakýsi gospel, a tak jdeme hledat kostel. V kostele řve hudba z repráků na plné pecky, ale vevnitř už nebo spíš ještě nikdo není. Do Tany jedeme dnes později, cca kolem 9:00 a oproti minulým dnům je ulice relativně „prázdná“, plno obchůdků má zavřeno, zdá se, že je tu v okolí plno křesťanů, kteří ctí neděli. V Taně zjišťujeme, kam se všichni lidé z ulic poděli. Jdou našnořeni ve svátečních šatech do či z kostela. Některé madame vypadají, že jdou na bál. Výška podpatků dost často nekoresponduje se stavem chodníků, ale žádný škobrt do bláta či všudypřítomných kanálů bez poklopu jsme nezaznamenali. Kdo přijede do Tany jen na neděli, udělá si o tomto městě naprosto odlišný obrázek, než kdyby sem přijel ve všední den. Po ulicích se dá projít, chodníky nejsou obložené zbožím pouličních prodejců a lidé jsou vyfintění. Máme v plánu najít trh s řemeslnými výrobky. První je však zavřený a druhý (u sirotčince) se nám nedaří najít. Místo toho jsme alespoň nahlédli do kostela FJKM Amparibe Famonjena, kde právě probíhala bohoslužba. Kostel byl narvaný, všichni zpívali a před kostelem pobíhala děcka.

Dalším cílem měl být květinový trh. Nakonec jsme jej našli, ale byly tam jen řezané kytky a pak pár sukulentů, semínka neprodávali žádná. Zpět jsme to vzali okolo jezera Lac Anosy, kolem kterého krásně fialově kvetou jacarandy. Byla by to bývala pěkná procházka, kdyby jezero příliš nepáchlo splašky a v parku se všude neválely odpadky a nebyl by používán jako veřejné WC. Cestou jsme objevili druhý supermarket Shoprite a koupili vanilkový čaj. Vanilkový rum, který sháníme, neměli ani zde. Poslední zastávkou byl ten den obchod Maki vlastněný Francouzem, který na Madagaskaru žil jako dítě, když tu jeho otec v šedesátých letech prodával auta, a který se sem před patnácti lety přestěhoval. Koupili jsme tu sošku ženy tlučící rýži (statuette mpitoto vary) za 60 000 Ar, CD a pár drobností vyrobených ze starých plechovek. Chvilku s Francouzem rozprávíme a dozvídáme se, že krize postihla Madagaskar ještě víc, než jsme si mysleli. Nové vládě to však až tak moc za vinu nedává, prý je to ve finále pořád stejné – politika... Cestou kupujeme též malý melounek a prcháme pryč z Tany. Na pěkné zahradě hotýlku dlabeme každý půlku melounu, David fotí kytky – nutno podotknout, že místní hotelová zahrada je hezčí než botanická část ZOO v Taně, ze které jsme odcházeli dost skleslí. K večeři si kupujeme „fast food“ špagety, krájíme do nich cibuli, přikusujeme rajče a popíjíme pivo. Průjem došel už i na mě, a tak vytahuji Endiaron. V noci se situace horší, a proto přichází na řadu Imodium. Při večerním balení nacházím dalších asi 50 000 Ar schovaných na pátém tajném místě v batohu... (Evča)

22. 10. 2012 – Pondělí

Vstáváme již ve 4:00, aby si Evča stihla zabalit batoh. Díky neklidné noci jsme oba celí rozlámaní a Evča je tak unavená, že jí batoh nakonec balím já. Pak zjišťuji, že letíme v 8:05, ne v 7:05, tak ještě na půl hodiny uleháme na postel, celkem nám to pomáhá a na cestu na letiště jsme již skoro svěží. Tam nás vítá velká nehýbající se fronta lidí a vydýchaný vzduch je nic moc, takže na nohy nás staví až všude přítomná černá brča. Musíme utratit poslední Ariary, které Evča včera vystrachala, protože nám je nikdo nechce vzít. Zabalení batohů do strečky je 30 000 Ar a se zbytkem si už nějak poradíme. Nakonec se fronta hýbe a dostáváme se k odbavení – zavazadla mají 2,5 + 6,5 + 21,5 + 15,0 kg, procházíme pasovkou, kdy opět musíme vyplnit nějaký formulář, rychle kupujeme konečně vanilkový rum a už sedíme v letadle. Cesta je klidná, výhledy nic moc, je celkem opar, až Alpy a Bodamské jezero stojí za zmínku. Cestu si krátíme sledováním filmů, posloucháním hudby či hraním šachů. Jídlo bylo slabší než cestou tam, ale stále je dobré. V Paříži přistáváme v 18:00 a venku je 22 °C, batohy doráží v pořádku, tak je dáme na vozík a jedeme kousek vedle na večeři – bagetka, máslo, camembert a víno z letadla. Pak nějak poposedáváme a poleháváme na sedačkách ve snaze trochu se vyspat až do 23:00, kdy přistává letadlo z Tokia, a pasažéři si jdou pro zavazadla. Je to asi poslední let, bo nás odsud vyhazují a my se rázem ocitáme před odbavovacími přepážkami, kde jsme byli před třemi týdny. Na spaní to tu vypadá hůř, ale o půlnoci kontroluje ochranka letenky, nechávají zde pouze pasažéry a zavírají všechny vstupní dveře. (David)

23. 10. 2012 – Úterý

Během noci nám „spaní“ zpestřují dva výstupy s ochrankou. Prvním je Turek, který nestihl let a nějakým způsobem se dostal do haly po jejím zavření, což se ochrance nelíbí. Turek trvá na tom, aby mluvili anglicky, čtyři Francouzi se snaží, ale z jednoho stejně vypadne, že ve Francii se mluví français... Nakonec se ale nonverbálně dohodnou a je klid. Druhým narušením nočního klidu je jakýsi Francouz, který si chce jít ven zapálit, dveře jsou však až do 6:00 zavřené, což se mu ochranka snaží trpělivě několikrát vysvětlit. Ve 4:00 vstáváme, dáváme si snídani – šneka s pudíngem a pain au chocolat ještě z Ivata, k tomu černé uhlí, Hylak a čokoládu. Vybalujeme můj batoh a igelitku a v půl páté jdeme na nádraží RER linie B, která mne má dovést na Gare du Nord. Kupuji si v automatu Davidovou kartou jízdenku, loučíme se a já vyrážím do neznáma. Jízda příměstským vlakem na Gare du Nord trvala asi 30 minut a po přestupu na fialovou 4 jsem se dostala na Gare du l'Est. Pár Francouzů mi po cestě bez ptaní pomohlo, ale na informacích na

nádraží byla slečna opravdu klasická – dělala, že anglicky nerozumí, uprostřed rozhovoru se mnou se začala ocucávat s kolegou (snad přítelem) a nakonec mi musel poradit Japonec ve frontě za mnou. Systém značení odjezdů vlaků se mi zdál naprosto matoucí – na obrazovkách, které jsou modré a žluté jsou vpravo modré či žluté čtverečky, jejich barva značí, zda vlak pojedje z modrých nebo žlutých nástupišť. Dvacet minut před odjezdem se na čtverečkách objeví modrý čtvereček s číslem koleje. Podle mne je to systém velice nešťastný a matoucí, a když ani na informacích nejsou schopni člověku vysvětlit tři věci, tak si to Frantíci zase vůbec nepolepšili... Kupuju vodu a něco k jídlu, překvapivě již mají otevřeno a v 7:05 opravdu přijíždí na žlutou kolej TGV směr Stuttgart a pak vlak dál do Ludwigsburgu. Rozednívá se až v osm. David odlétá v 7:15 do Prahy. *(Evča)*

S tím odletem to až tak lehké nakonec nebylo, bo byla mlha, tak nás nechali čekat do 8:00, a když jsme narolovali k odletu, zjistili technickou závadu, takže jsme letěli až někdy po 10:00. Let vpoho, cesta přes Prahu též a ve 14:20 mi jel z Florence bus zpět do Třebíče... *(David)*

A na závěr trocha dat:

Letadlo Antananarivo – Paříž s námi uletělo 8 774 kilometrů rychlostí 813 km/h v nadmořské výšce 11 582 m, kde bylo -60 °C.

V jednotlivých parcích jsme nachodili následující kilometry:

Montagne d'Ambre	28,48 km
Ankarana	28,76 km
Andohahela	21,14 km
Ifotaka	18,97 km
Mandena	5,33 km
Nahampoina	3,36 km

Sepsali Evča & David